

УДК 340.1

Л. В. Авраменко,
канд. юрид. наук., доцент
Національний університет
«Юридична академія України
імені Ярослава Мудрого»,
м. Харків

РОЗМЕЖУВАННЯ НАСТУПНОСТІ У ПРАВІ З ІНШИМИ СУМІЖНИМИ ПОНЯТТЯМИ

У статті проаналізовані терміни й поняття, тісно пов'язані з наступністю у праві: «рецепція», «юридична акультурація», «імплементация», «збереження», «засвоєння», «використання», «повторювальність», «правонаступництво», «правовий досвід», «правова спадщина», «правові традиції». Уніфікація, гармонізація й імплементация розглядаються як способи впливу міжнародного чинника на наступність у праві.

Ключові слова: наступність у праві, запозичення, повторювальність, правовий досвід, правова спадщина, правові традиції, правові цінності, рецепція, юридична акультурація, гармонізація, уніфікація, імплементация.

Своєрідність правової вітчизняної спадщини полягає в поєднанні впливів 2-х цивілізацій – східної (греко-візантійської) й західної (римсько-латинської), оскільки Україна перебувала на перехресті Сходу і Заходу. Розділені на частини українські землі входили до складу різних держав (Великого князівства Литовського, Речі Посполитої, Російської держави, Австро-Угорщини, Туреччини). Через брак власної стабільної державності протягом багатьох сторіч в Україні не сформувалося окремої незалежної національної правової системи, а її право, засноване на місцевих правових традиціях і звичаях, запозичало елементи правової культури як Заходу, так і Сходу. Складниками українського права стало право світське (державне),

звичаєве (народне) та канонічне (церковне). Наступність і запозичення так переплетені в історії розвитку правових систем, що їх іноді важко розмежувати, а споконвічне «своє» у праві України (в окремих його елементах) неможливо відокремити від того, що було привнесене, пристосоване і стало своїм.

У процесі відтворення правової системи України необхідно: (1) уважно ставитися до того, що вже було побудовано, спиратися на історичні досягнення українського права (кредо Ради Європи «Будуючи – не руйнувати»); (2) урахувувати нові ідеї і правовий досвід зарубіжних країн, використовувати їх обережно, орієнтуючись на європейські й міжнародні документи, що стали частиною національного законо-

давства (Європейська конвенція про захист прав людини та основоположних свобод, Європейська соціальна хартія, Європейська культурна конвенція та ін.).

Проблемі наступності у праві приділяли певну увагу радянські (російські й українські) правознавці, вчені країн соціалістичної співдружності: Ю. І. Агеєв, Т. Юнашкун, Н. П. Колдаєва, Т. В. Наконечна, А. Нашиц, Н. Неновські, В. О. Рібаков, З. М. Черниловський та ін. Вони зверталися, як правило, до дослідження наступності між формаційними етапами розвитку права в рамках однієї правової системи, але (В. К. Бабаєв, Н. П. Колдаєва, Г. В. Шведков та ін.) вказували на запозичення як на другий напрямок наступності між правовими системами, наполегливо рекомендували його вивчати. Проте в комплексі наукове розроблення цієї проблеми радянською наукою не проводилося через закритість, інтровертність радянського суспільства. Зарубіжна наука акцентувала увагу на формах запозичення й використання елементів однієї правової системи з інших у рамках порівняльного правознавства (Р. Давид, Г. Дж. Берман, Ж. Карбоньє, Х. Кьотц, К. Цвайгерт та ін.). Останнім часом сучасні вітчизняні (а нині вже зарубіжні російські) правники дещо активізували вивчення проблем рецепції (П. П. Музиченко, В. О. Томсинов,

Є. О. Харитонов та ін.) і юридичної акультурації (В. М. Карташев, С. Р. Станік та ін.). Стало зрозумілим, що теорію держави і права неможливо розвивати суто на національному підґрунті вже хоча б тому, що міжнародне право й порівняльне правознавство розширюють її джерелознавчу базу.

Для визначення поняття «наступність у праві» важливо проаналізувати його співвідношення з іншими поняттями, за своєю суттю і змістом близьких до нього. Часто юристи (і навіть науковці) підміняють наступність у праві іншими суміжними поняттями.

Дефініція терміна наступність трактувалася через конструкцію «зв'язок між різними історичними ступенями розвитку права», що зумовлено «діалектичною єдністю перервності й безперервності економічних та інших суспільних відносин і власним розвитком права» [1, с.10]. Сутністю зв'язку є сприйняття правового матеріалу, а зовнішніми формами (способами) вираження – *збереження, з'ясування й використання елементів* одного етапу чи ступеня розвитку правової системи іншим або *перенесення, засвоєння, використання* елементів однієї правової системи іншою. За допомогою *збереження, з'ясування й використання* забезпечується зв'язок, здійснюється, так би мовити, рух права.

Для більш детального й адекватного оброблення категорії «наступність у праві» необхідно зробити спеціальний аналіз цих форм, а також з'ясувати їх співвідношення з поняттями «сприйняття», «повторюваність», «утримання».

Термін «сприйняття» є провідним у визначенні напрямків (форм) процесу наступності по вертикалі й горизонталі, оскільки за його допомогою здійснюються зв'язки у процесі розвитку права. По вертикалі цей зв'язок виражається у формах (способах) збереження, утримання, засвоєння й використання того з минулого, що може стати потенціалом подальшого прогресивного розвитку права. Саме через сприйняття змісту наступного зв'язку можна встановити напрямки розвитку й формування національної системи права і правової системи держави в цілому, її своєрідність. Будь-які новели у цій системі завжди мають історичні корені, виникають не на пустому місці, а на підставі правового досвіду народу, його правових традицій, що сприймаються новим поколінням.

Термін «повторюваність» означає появу вже не існуючих форм старого права через етап, два, три й повернення до того, що вже втрачено на попередніх етапах заперечення. Деякі вчені (В. О. Рибаків, Б. І. Сюсюкалов)

вважають, що ототожнювати наступність і повторюваність неприпустимо. І це твердження вважаємо справедливим. Не кожний прояв наступності є проявом повторюваності, а вона може бути результатом не тільки наступності, а й свідомого використання досвіду законодавства інших країн [7, с. 42]. Чим повніша наступність, тим менше за своїм обсягом повторюваність, а повна наступність взагалі виключає можливість повторення [9, с. 50]. Повторюваність і наступність розглядаються як конфлікуючі категорії.

Між тим, використання терміна «повторюваність» для тлумачення одного зі способів наступності можливе лише за умови, якщо йдеться про повторюваність діалектичної властивості, як це прозвучало в Геракліта: «В одну річку не можна ввійти двічі». Мається на увазі, що форма зберігається, але змінюється зміст. Зовні вона має вигляд наступності, коли межі запозичення обмежені, або цінності права втрачено власною державою, але збережено й використано іншими правовими системами. В останньому випадку – це не повторюваність у її первинному виді, а новий якісний стан того, що було втрачено на попередніх етапах розвитку держави, повернення до якого зумовлено прогресивним правовим досвідом інших

сучасних цій державі правових систем, які зберегли спадщину, точніше, це повернення власних традицій.

Така наступність лише формально має вигляд повторюваності, а по суті – це наступність у формі права, але вже іншого змісту – з тими чи іншими модифікаціями того, що сприймається. Наявність модифікацій — результат нового оберту розвитку правової системи, зумовленого змінами в матеріальній і духовній сфері буття народу, а також у деяких межах урахування правового досвіду синхронно функціонуючих держав, тобто це наступність по горизонталі. Саме тому при формулюванні поняття «наступність у праві» використання терміна «повторюваність» неможливе.

Що стосується терміна «*використання*» (скористатися чимось, використати з користю), то він є послідовним етапом процесу наступності у праві. Без використання збереження засвоєння теж не має сенсу. Саме в цьому й полягає цінність категорії «наступність» у правовій системі. Елементи, що сприймаються, є діючими, а не «мертвими», служать інтересам суспільства й людини, використовуються ними з користю, чим підкреслюється зв'язок наступності у праві з його прогресивним розвитком.

Можливе застосування терміна «передача», якщо необхідно

підкреслити роль минулого, значення накопиченої спадщини для наступника, який успадковує, сприймає її.

Використання категорій «*правовий досвід*», «*правова спадщина*», «*правові традиції*» у зв'язку з дослідженням проблемами наступності у праві потребує їх пояснення.

По-перше, конструкції «правовий досвід» і «правова спадщина» ширше поняття «наступність у праві».

По-друге, щодо обсягу накопиченого матеріалу конструкції стосовно окремого народу або держави (вітчизняний правовий досвід) чи світової спільноти (світовий правовий досвід) майже тотожні. Різниця між ними лише в тому, що правовий досвід є найважливішим компонентом практики [5, с. 346] і становить собою колективну, надіндивідуальну соціально-правову пам'ять, яка забезпечує накопичення, систематизацію, збереження й передачу інформації (знань, навичок, оцінок, підходів тощо), дозволяє фіксувати й деякою мірою відтворювати весь процес правової діяльності або окремі її фрагменти [3, с. 343]. Таке роз'яснення поняття «правовий досвід» відповідає тлумаченню терміна «досвід» в українській мові як сукупності знань, умінь, які здобуваються в житті, на практиці, як те, що вже було в житті, з чим уже

доводилося зустрічатись [2, с. 242]. У такий же спосіб розглядається поняття «досвід» і в російській мові: це сукупність практично засвоєних знань, навичок, умінь, відбиття в людській свідомості об'єктивного світу, суспільної практики, спрямованої на зміну останнього [6, с. 368]. Правовий досвід може бути як позитивним, так і негативним.

Правова спадщина сучасної України – це сукупність висновків, понять, зв'язків, відносин, які є результатом правового досвіду її народу і знаходяться в розпорядженні сучасного покоління, є його досягнення (власністю). Її можуть складати правові норми, інститути, юридичні терміни, форми тощо. Будь-яка правова система ґрунтується на правовій спадщині й одночасно творить її. Це показник правової культури народу, що входить до конкретної правової системи як складовий елемент її ідеологічної підсистеми. Концепція культурної спадщини народів становить собою логічне відбиття на національному рівні концепції всесвітньої культурної спадщини, що закріплюється в сучасному міжнародному праві, а терміни «культурна спадщина» й «культурні досягнення» за своїм походженням в їх сучасному вжитку рецепційовані у внутрішнє право України, Росії та інших країн СНД з відповідних міжнародно-правових джерел [3,

с. 8]. Нашим досягненням є правові елементи – як збережені від попереднього розвитку українського права, так і перенесені нашими пращурами в нього з іноземного права, засвоєні й використані на власний розсуд. Збереження й використання елементів з попередньої правової системи здійснюються як у результаті критичного переосмислення (оцінки) правової спадщини, так і внаслідок об'єктивної неможливості відмовитися від тієї її частини, яку становлять правові традиції. Таким чином, категорія «правова спадщина» включає в себе поняття «правові традиції» і є значно ширшою наступності у праві.

По-третє, категорія «*правові традиції*» (від лат. *tradicio* — передача, передавання) [6, с. 658] є складником категорії «правова спадщина». Вони передаються з покоління в покоління і зберігаються в суспільстві та його соціальних групах протягом тривалого часу. Правові традиції асоціюються з терміном «універсальність» – абсолютним, вічним, властивим різним періодам історії народу. Вони охоплюють об'єкти правової спадщини – матеріальні й духовні блага, процес соціально-правового успадкування та його способи. Правовими традиціями виступають конкретні правові настанови, норми, ідеї, звичаї, обряди. Відбивають-

ся вони в таких джерелах права, як конституції, кодекси, правові прецеденти, правові договори, релігійно-правові норми і знаходять прояв у правових принципах, аксіомах, презумціях, у правовій термінології, процедурі тощо [8, с. 9].

Кожен ступінь розвитку правової системи з необхідністю сприймає низку правових традицій і разом із тим здійснює відбір напрямку розвитку правової системи й усього суспільства. Саме по собі існування тривалий час правової традиції не окреслює її значення для сучасності. Її життєздатність корениться у сприйнятті, тобто у збереженні, засвоєнні, використанні й подальшому розвитку удосконалюваної правової системи. Правові традиції — результат наступності у праві по вертикалі.

Можливий варіант, коли традиційні прогресивні елементи через суб'єктивні причини не отримують розвитку в постійно реформованій системі, чим обмежується її якісний зміст.

Наступність і запозичення об'єктивно вимагають конкретного, вибіркового, свідомого й суворо наукового підходу до використання спадщини минулих і сучасних правових систем. Правильність же відбору визначається у процесі правотворчої (перш за все законодавчої) й правозастосовної діяльності. Правовий

прогрес можливий, лише коли наступність містить у собі ту частину досвіду, яка сприяє поступовому прогресивному розвитку нової правової системи. Отже, наступність у праві, як і будь-яке інше явище, має внутрішню й зовнішню сторони. Якщо внутрішня — це генетичний зв'язок між ступенями й етапами розвитку права, що корениться у правових закономірностях еволюції правових систем, то зовнішня виражається в таких формах, як *«збереження»*, *«засвоєння»*, *«використання»* цінних елементів з минулого власного правового досвіду.

Існують терміни, що можуть включати в себе наступність, але вони не тотожні (*«правонаступництво»*, *«юридична акультурація»*, *«імплементация»*). Останнім часом особливо багато уваги приділяється терміну *«рецепція»*, який часто вживають як тотожний наступності. Через обмеженість рамками статті не будемо вдаватися до детального розгляду цих понять, лише коротко висловимо свою точку зору щодо цього.

Аналіз співвідношення понять *«наступність у праві»* і *«рецепція»*, *«правонаступництво»*, *«юридична акультурація»*, *«імплементация»*, *«запозичення»*, *«зберігання»*, *«використання»*, *«повторювальність»* дозволяє зробити висновок, що *«рецепція»* й *«наступність»* — близькі

за змістом категорії, які можна використати як взаємозамінні. Рецепцію доцільно розглядати не як запозичення (в такому значенні вона іноді вживається в сучасній правовій літературі), а як сприйняття – перенесення, збереження й використання. Якщо йдеться про римське право, то воно означає сприйняття його як «духу» (сутності), так і низки форм права, у тому числі їх змісту (наприклад, правомочності власника та ін.). «Зберігання» й «використання» – це засоби (форми, методи), через які відбувається наступність. «Юридична акультурація» – більш широке поняття у порівнянні з «наступністю», що включає її, оскільки охоплює не тільки елементи правової системи, а й усі сфери діяльності держави. Термін «імплементация» (механізм включення до системи національного законодавства і здійснення норм права) може містити в собі наступність у формі перенесення (введення) у національне право норм і принципів, закріплених у міжнародно-правових актах. Імплементация, уніфікація, гармонізація – це способи впливу міжнародного чинника на наступність у праві.

Поняття «правонаступництво» й «наступність у праві» взаємопов'язані, але також не тотожні. Правонаступництво дуже часто призводить до змін у

правовій системі, а реформування останньої неможливе без наступності. При правонаступництві зв'язок установлюється між державами щодо прав, обов'язків та їх виконання; при наступності ж у праві він здійснюється між правовими системами шляхом збереження або перенесення елементів права з метою оновлення й удосконалення правової системи.

В. О. Рибаків зауважував, що до правонаступництва у праві слід відносити певні моменти в розвитку права, коли виникаючі на окремому етапі розвитку права правовідносини зберігаються й на подальших етапах. При цьому може не бути норми права, що викликала ці відносини; головне, що держава зберігає ці правовідносини. Таким чином, правонаступництво – це збереження правовідносин, а наступність у праві – збереження норми права [7, с. 43]. Г. В. Швеков теж відмічав, що правонаступництво становить собою передачу прав та обов'язків від одного суб'єкта іншому (права й обов'язки залишаються, змінюється тільки суб'єкт правових відносин) [11, с. 39], а наступність у праві трактується як збереження норми права, що закріплює права й обов'язки.

У реалізації правонаступництва, як і в наступності у праві, завжди є 2 сторони, але зміст,

форма й характер цих процесів (юридичної діяльності) різні. При правонаступництві в міжнародних відносинах відбувається зміна суб'єктів – держави-попередника державою-наступником на підставі звичаєвого права – або визначається правонаступник заінтересованими державами на підставі нормативно-правового договору. За наявності наступності у праві (в широкому розумінні) зберігається необхідний елемент (правова норма, принцип, інститут) у межах однієї правової системи через етапи її розвитку або його перенесення з однієї правової системи в іншу, але обов'язково так, щоб він не вносив дезорганізації в останню. Об'єктом правонаступництва є перш за все територія. При правовій наступності об'єктом виступає правовий матеріал – норми, його принципи, інститути, форми тощо.

Інститут правонаступництва діє не тільки на міжнародному рівні, а й у межах держави, коли права й обов'язки переходять від одного до іншого суб'єкта права конкретної держави. При правонаступництві фактично змінюється тільки назва установи, а функції, майно, а інколи й професійний стан працівників залишаються. Це жодним чином не впливає на наступність у праві.

Наступність у праві по горизонталі передбачає «рух» право-

вої спадщини, не пов'язаний з реорганізацією установи, підприємства, організації, тобто з правонаступництвом у межах держави. Про неї можна вести мову, лише коли національне право знаходиться в закономірному зв'язку із власними правовими традиціями через їх збереження, засвоєння й використання і з правовими досягненнями інших країн через їх запозичення, засвоєння й використання за умови відповідності національній правовій системі. правонаступництво й наступність у праві виступають відносно самостійними юридичними категоріями.

Терміном «запозичення» часто оперують як провідним – перенесення з однієї правової системи в іншу принципів, форм права, юридичної техніки, системи доказів тощо. При наступності це поняття використовується в позитивному значенні, виключає сліпе копіювання, плагіат, тобто воно не є простим (автоматичним) перенесенням тих чи інших елементів це так зване пряме копіювання. Наступність – це не тільки перенесення якихось елементів з іноземного права, а й оцінка можливостей їх, так би мовити «трансплантації», «вживлення» в національну правову систему і зміна елементів, що переносяться, відповідно до нових умов розвитку суспільства.

Термін «запозичення» розкривається через «перенесення», «засвоєння», «використання». Це і вивчення досвіду дії правового елемента в іншій правовій системі, і можливість його перенесення на національний ґрунт, і якісне перероблення цього елемента, і пристосування до нових умов іншої правової системи. Саме у змісті способу засвоєння (на рівні адаптації) полягає принципова відмінність наступності у праві між різними етапами розвитку національної правової системи й запозичення. Засвоєння іноземного елемента визначає запозичення як наступність, як форму (спосіб) природного зв'язку між елементами одночасно функціонуючих правових систем світу.

З одного боку, прогресивна наступність у праві виявляється в еволюції, у розвитку й запереченні старого, в деякому розриві з минулим й у творенні нового, а з другого – завдяки наступності у праві здійснюється збереження й перенесення в сучасне й майбутнє всього необхідного, життєдіяльного, загальнолюдського. Будь-яка правова система може трансформуватися в багатьох своїх аспектах і в той же час зберегти повну наступність в інших. Таким чином, наступність у праві знаходить своє вираження як у збереженні позитивного з попередньої спадщини без суттєвих

змін (у цьому випадку термін «утримання» відбиває кількісну характеристику й тому менше підходить), так і в коригуванні перенесеного в новий якісний стан у процесі розвитку. Коригування передбачає засвоєння («засвоїти» – переробити для себе, зробити його звичним) і використання перенесеного.

«Запозичення» означає перенесення з однієї правової системи в іншу елементів, принципів, норм без зміни, тоді як наступність передбачає зміну, розвиток (пристосування, узгодження) перенесених елементів відповідно до національного законодавства, його норм і принципів. Ось чому термін «наступність» недоцільно виражати через «запозичення».

Спираючись на викладене, можемо зробити такі висновки:

1) сутність категорії «наступність у праві» – це об'єктивне закономірне явище, що виявляється у зв'язку і поєднує минуле, сучасне й майбутнє держави;

2) сутність цього зв'язку – сприйняття правового матеріалу;

3) «збереження», «утримання», «засвоєння» й «використання» – способи (форми) наступності у праві по вертикалі в межах однієї правової системи, а «запозичення», «засвоєння» й «використання» – способи (форми) наступності у праві по гори-

зонталі в межах різних правових систем;

4) поняття «повторювальність» не відбиває категорії «наступність у праві», оскільки вона тільки зовні, формально виступає як повторювальність, а в дійсності це наступність у формі права, але вже з іншим змістом, з тими чи іншими модифікаціями того, що сприймається;

5) правові традиції є основним результатом вертикальної наступності у праві, які входять до складу правової спадщини. Поняття «правовий досвід» і «правова спадщина» взаємопов'язані, але не тотожні і значно ширші наступності;

6) категорії « правонаступництво » і « наступності у праві » відрізняються тим, що при першому здійснюється перехід прав та обов'язків від одного суб'єкта права до іншого, у той час як при другій передається правовий матеріал, елементи правової системи.

7) «юридична акультурація» – більш широке поняття у порівнянні з «наступністю», оскільки охоплює усі сфери діяльності держави;

8) «імплементація» може містити в собі наступність у формі перенесення (введення) у національне право норм і принципів, закріплених у міжнародно-правових актах.

Список літератури: 1. Алексеев С. С. Теория права: підручник. / С. С. Алексеев – М.: Изд-во БЕК, 1994. – 224 с. 2. Великий тлумачний словник сучасної української мови / укл. В. Т. Бусель. – К.: Вид-во Ірпінь: ВТФ «Перун», 2001. – 1440 с. 3. Молчанов С. Н. К вопросу об использовании в законодательстве понятий «культурное наследие» и «культурное достояние» (информационно-аналитический обзор) / С. Н. Молчанов. // Юрист. – 1999. – №3. – С. 7-10. 4. Наконечная Т. В. Преемственность в развитии советского права: моногр. / Т. В. Наконечная. — К.: Наук. думка, 1987. — 102 с. 5. Общая теория государства и права: акад. курс [В 2-х т. — Т. I] / под ред. Марченко М. М. — М.: Зерцало, 2002. — 346 с. 6. Ожегов С. И. Словарь русского языка / С. И. Ожегов. — М.: Сов. энцикл., — 1988. — 750 с. 7. Рыбаков В. А. О понятии преемственности в социалистическом праве / В. А. Рыбаков // Вестн. МГУ.: — Серия: Право. — 1978. — № 1. — С. 38-42. 8. Станик С. Р. Динаміка правової культури: автореф. дис. на здоб. наук. ступ. канд. юрид. наук / С. Р. Станик. — О., 1999. — 18 с. 9. Сюсюкалов Б. И. Закон отрицания отрицания: [Философия. Курс лекций] / В. И. Сюсюкалов — М.: Изд-во ВПШ и АОН, 1963. — 64 с. 10. Ткаченко О. Правова реформа в Україні та проблеми гармонізації національного законодавства з міжнародним правом / О. Ткаченко // Право України. — 1998. — № 12. — С. 3-5. 11. Швеков В. Г. Прогресс и преемственность в праве / В. Г. Швеков // Сов. гос-во и право. — 1983. — № 1. — С. 37-46.

РАЗГРАНИЧЕНИЕ ПРЕЕМСТВЕННОСТИ В ПРАВЕ СО СМЕЖНЫМИ ПОНЯТИЯМИ

Авраменко Л. В.

В статье проанализированы термины и понятия, тесно связанные с преемственностью в праве: «рецепция», «юридическая аккультурация», «имплементация», «сохранение», «усвоение», «использование», «повторяемость», «правопреемство», «правовой опыт», «правовое наследие», «правовые традиции», «новации в праве». Предлагается рассматривать унификацию, гармонизацию, имплементацию норм как способы воздействия международного фактора на преемственность в праве.

Ключевые слова: преемственность в праве, заимствование, правовое наследие, правовые традиции, рецепция, юридическая аккультурация, новации в праве, правовые ценности, гармонизация, унификация, имплементация.

DISTINCTION IN THE LAW OF SUCCESSION OF RELATED CONCEPTS

Avramenko L. V.

In the article the terms and concepts that are closely related to continuity in the law: «reception», «legal acculturation», «implementation», «preservation», «assimilation», «use», «repetition», «Succession», «legal experience», «legal heritage», «legal tradition», «Innovations in the law». Offered to consider unification, harmonization, implementation of standards as a means of influence of international factors on the continuity of the law.

Key words: continuity in law, adoption, legal heritage, legal traditions, reception, legal acculturation, innovations in the law, legal values, harmonization, standardization, implementation.

Надійшла до редакції 29.11.2012 р.

УДК 340.11:061.1ЄС (477)

І.В. Гетьман,
*канд. юрид. наук,
завідувачка лабораторії європейського права
та порівняльного правознавства
Інститут державного будівництва та місцевого
самоврядування НАПрН України,
м. Харків*

МИСЛЕННЄВА ДІЯЛЬНІСТЬ У ПРАВОВІЙ ГЕРМЕНЕВТИЦІ ЯК КВІНТЕСЕНЦІЯ ПРОЦЕСУ АДАПТАЦІЇ ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ ДО ЄВРОПЕЙСЬКОГО ПРАВА

Стаття присвячена дослідженню процесу адаптації законодавства України до європейського права з використанням прикладних знань теорії розуміння – герменевтики, зокрема, її правової складової частини. У роботі отримала деталізацію конструкція адаптаційного процесу як мисленнєвої діяльності, визначені її етапи, вивчені передумови, викладені альтернативні знання з даної проблематики.

Ключові слова: герменевтична методологія, розуміння, пізнання, мислення, адаптація, європейське право, квінтесенція.

Актуальні процеси переосмислення соціальної і правової дійсності зумовлюють трансформації в теорії та практиці юридичного життя. При цьому потребують свого уточнення наріжні категоріальні наукові положення, мораль-

ного переозброєння вимагає методологічний арсенал знань, унаслідок чого на новий рівень має вийти дослідницька й нормотворча (тобто практична) діяльність.

У межах цієї публікації поставимо за мету прослідити зміни,